

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.690.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu RP

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 6610 Pani Posłanki Małgorzaty Pepek w sprawie postulowanej przez WZZ "Sierpień 80" propozycji zmiany uregulowań prawnych związanych z emeryturami pomostowymi, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Zgodnie ze znowelizowanym 28 lipca 2023 r.¹ art. 4 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych², prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który:

- urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.,
- osiągnął wiek co najmniej 55 lat (w przypadku kobiety) i co najmniej 60 lat (w przypadku mężczyzny),
- ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wynoszący co najmniej 15 lat,
- ma okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn,
- po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Ww. nowelą został uchylony warunek³, o którym była mowa w pkt 5 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, stanowiący o konieczności wykonywania przed dniem 1 stycznia 1999 r. prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 32 lub art. 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁴, bądź prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych (powodujący, że emerytury pomostowe miały charakter wygasający).

W dalszym ciągu obowiązuje za to warunek, o którym mowa w pkt 6 art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, tj., konieczność wykonywania po dniu 31 grudnia 2008 r. jakiegokolwiek rodzaju pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, będący podstawowym kryterium uzyskania prawa do emerytury pomostowej w momencie uchwalania ustawy o emeryturach pomostowych. Wprowadzenie go oznaczało bowiem likwidację możliwości wcześniejszego przechodzenia na emeryturę przez wiele grup zawodowych, które mogły uzyskiwać prawo do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, na podstawie przepisów art. 32 i 33 ustawy emerytalnej i przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych

¹ zob. ustawę z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o emeryturach pomostowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1667).

² Dz. U. z 2024 r. poz. 1696.

³ z dniem 1 stycznia 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm. dalej powoływanej jako: „ustawa emerytalna”.

warunkach lub w szczególnym charakterze⁵. Nowe wykazy istotnie ograniczyły liczbę rodzajów prac, których wykonywanie będzie uprawniało do otrzymania świadczenia emerytalnego. Było to spowodowane nie tylko dezaktualizacją ww. rozporządzenia (w związku z postępowaniem technologicznym i zmianami zachodzącymi w gospodarce), ale również jego odmienną metodologią. W rozporządzeniu tym wskazywano bowiem bardziej na określone stanowiska pracy, na których była wykonywana praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, aniżeli na rodzaje prac. Taka metodologia nie uwzględniała, że pracownicy wykonujący taki sam zawód w różnych zakładach pracy mogą wykonywać prace o różnej intensywności i w różnych warunkach środowiska.

Prace w szczególnych warunkach i o szczególnym charakterze zostały zdefiniowane w art. 3 ust. 1-3 ustawy o emeryturach pomostowych. Za prace w szczególnych warunkach uznano „prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku⁶”. Z kolei, w myśl art. 3 ust. 3 ww. ustawy, za prace o szczególnym charakterze uważa się „prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się⁷”.

Warunek wymieniony w art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych, tj. konieczność wykonywania po 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, nie ma charakteru absolutnego. W przepisach przejściowych ustawy przewidziano bowiem regulację art. 49, która umożliwia ustalenie prawa do emerytury pomostowej również osobom, które po 31 grudnia 2008 r. nie wykonywały pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Dzieje się tak, jeżeli osoby te 1 stycznia 2009 r. posiadają wymagany przepisami art. 4 lub art. 5-11 ustawy o emeryturach pomostowych okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze – w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych – oraz spełniają pozostałe warunki ustawowe, od których zależy nabycie prawa do emerytury pomostowej.

Warto zaznaczyć, że ustawodawca, mając na względzie ochronę interesów osób ubezpieczonych, którzy wykonywali przed 1 stycznia 2009 r. pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów art. 32 ustawy emerytalnej, w ustawie o emeryturach pomostowych wprowadził instytucję rekompensat. Zgodnie z art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie mają ustalonego decyzją prawomocną prawa do emerytury pomostowej.

Przepis art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych doprecyzowuje, że ubezpieczony uprawniony jest do rekompensaty, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym

⁵ Dz. U. Nr 8, poz. 43, z późn. zm.

⁶ wykaz ww. prac określa zał. nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych

⁷ wykaz tych prac określa zał. nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych

charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej, wynoszący co najmniej 15 lat (okres ten musi w całości przypadać przed 1 stycznia 2009 r.). Rekompensata przysługuje osobie, która nie ma ustalonego decyzją prawomocną prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej lub przepisów odrębnych.

Rekompensata, obliczana według wzoru określonego w art. 22 ustawy o emeryturach pomostowych, przyznawana jest na wniosek składany przez ubezpieczonego o emeryturę w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w art. 173 i art. 174 ustawy emerytalnej (art. 23 ustawy o emeryturach pomostowych). Przyznanie rekompensaty jest możliwe tylko, gdy do wniosku o emeryturę ubezpieczony dołączy odpowiednią dokumentację, potwierdzającą fakt wykonywania przez niego, przez okres co najmniej 15 lat przed 1 stycznia 2009 r., pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 32 ustawy emerytalnej.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie planuje podejmowania prac legislacyjnych, których celem byłoby uchycenie przepisu art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/